

deželni pogravarstva svetovavcu v Ljubljani, je bila prva beseda (referat) v ti reči od poglavarja izročena, in z veseljem jo rečemo, de je prav krepko podpiral zedinjenje imenovanih dežel. Na prošnjo, de bi nam pripustil svoj rokopis v slovenskim jeziku v Novicah na znanje dati, ga nam je prijazno podal, — berite ga, rodoljubi tudi po Istrijskim in Goriškim! takole se glasi nekoliko okrajšan:

„Sedanji okrog Primorskiga, ki imajo svoje kresije v Pazni in Gorici, in od kterih je tukaj govorjenje, ne obstoje edino samo iz krajev mejne grofnije Istrijske in poknežene grofnije Goriške; zakaj

A) V Istrii:

Pazniška kresija (Mitterburg, Pisino) obstoji 1) iz nekterih obstojnih krajev krajnskiga vojvodstva; namreč celi sedanji kanton Novigraški (Castelnuovo), in tisti kos sedanjiga Kopriškiga kantona, iz kteriga sta nekdanja kantona Fünfenberg in S. Servola obstala, grésta h krajnski deželi; 2) iz staroavstrijske Istrije, kteri so prav za prav ime mejne grofnije Istrijske dali in ktera je bila krajnski deželi že v létu 1374 vdružena in je tudi do léta 1809 vdružena ostala in takó še zdej v krajnskih gospôških bukvah (Landtafel) zapisana stoji; sedaj obseže ta Istrija kantone Belaj, Volosko in Pazin. 3) iz nekdanje Beneške Istrije, ki je pod avstrijsko cesarstvo še le po razrušeni Beneški republiki v létu 1797 prišla, čeravno so se nadvojvodi avstrijski, ki so bili ob enim tudi vojvodi Krajnski, že davno popred mejne grofe Istrijske pisali; ta nekdanja Beneška Istrija obstoji iz eniga kosa sedanjiga kantona Kopriškiga, po tem iz kantonov Pirano, Buje, Montona, Pinguenti, Parenzo, Rovigno, Dignano, Pola in Albona; — in 4) iz kvarnerskih otokov, ki sedaj iz 3 kantonov obstoje: Kerškiga (Veglia), Kreskiga (Cherso) in Losinjskiga (Lussin), ki po zgodovini in zemljopisu nikdar niso bili Istrii prišteti.

B) Na Goriškem:

Goriška kresija obstoji 1) tudi iz nekterih krajev vojvodstva Krajnskiga, namreč celi nekdanji Tibajnski kanton gré krajnskimu vojvodstvu; iz nekdanje Beneške okolice Monfalkone, ktera je še le po miru, ki je bil v Fontaineblau 10. kozoperska 1807 z Napoleonam, tadanjim Laškim kraljem, sklenjen, k Gorici prišla; takrat so to majhno okolico Gorici pridružili, veliko veči Goriško okolico na desnem bregu Soče so pa Laškemu kraljestvu pridjali, ki je pa v letu 1814 pri novi vredbi od cesarja Franca zopet pridobljenih ilirskih dežel od ondot zopet odpadla; 3) iz okolice nekterih nekdanjih Beneških omejš (Enclaven), ki so bile Primorju še le v létu 1814 pridjane, in 4) iz lastovitne okolice nekdanje grofnije Goriške in Gradiške takraj in unikraj Soče, tode brez Razdertiga in Vbelškiga, ki sta Senožeškemu kantonu pridjana, brez Št. Vida, ki je Ipavskemu kantonu pridjan, in brez tistih nekdanjih Goriških omejš, ki so v létu 1814 pri Beneškemu deželnemu poglavarstvu ostale.

(Konec sledi.)

Vabilo k učenim natoroslovskim pogovorom v Ljubljani.

V nedeljo, 10. dan t. m. opoldne se je več prijatlov muzeumske družbe in natoroslovstva na prijazin pogovor v muzeumu *) zbralo.

*) Od Ljubljanskiga muzeuma, kije bogata shramba lepih reči, posebno domačih, iz rudarstva, živalstva in zelištva, so »Novice« že v létu 1843 govorile. Bog daj, de bi začeti vse hvale vredni poménki učenih mož

Gosp. Morlot, rudarske družbe komisar iz Gradca, je zbrani množici razložel, kako je rudarski svetovavec gosp. Haidinger na Dunaji zbiralisa za učene pogovore in razklade natoroznanstva vvedil; kakó so se tudi taki shodi začeli v Gradcu, Celjovcu in v Lincu, de je veselje njih pogovore slišati ali po časopisih razglašene brati.

De bi tudi poglavno mesto naše domačije, Ljubljana, v natoroslovski učenosti in vednosti memo drugih mést ne zaostalo, je tedej več posebnih prijatlov natoroznanstva sklenilo, vsako nedeljo ob dvanajstih opoldne v spodnjih izbah muzeuma v gori razloženi pomén skupaj priti. Kér pa imajo ti poménki občno koristni biti, zató so vsakimu vrata odperete in vsakimu je pristop dovoljen, kteriga veseli, kaj umniga v natoroznanstvu slišati, ali kaj modriga povedati v rečéh, ktere muzeum iše in shranuje v poduk in razširjenje vednosti.

Nadjamo se, de znanje domačije, domačih krajev, kaj se tukej posebniga vidi, najde, ali kaj se je posebniga tú in tam v starih časih godilo, tudi imenitne zdejšine prigodbe nabirati in jih pozabljenju otéti — bo gotovo vsaciga praviga domorodca serčno veselilo.

Pomenki in sklepi téh prostovoljnih zbiralis, pri kterih ni nič plačati, ki nimajo posebniga predstojnika, pa tudi posebniga pisarja ne, bojo v Ljubljanskih časopisih na znanje dajani.

Gosp. Morlot je v prvem shodu ob kratkim povedal, kar mu je od naše dežele znaniga, kakó se kamniša na Krajnskem eno za drugim versté in ločijo. Pred 60 léti je Dr. Hacquet našo deželo prehodil in pregledal. Njegove bukke tega popisa so močno obrajtane. Od tistiga časa pa se je učenost silno pomnožila, in terja bolj na tanjko se ozirati po stvarjenih rečéh in misli zastran posebnih prigodb vedno bolj razjasnovati. Nekoliko je že gosp. Haidinger v obrazu zemljiša našiga cesarstva z naznanilam vsih rudnih jam in kamnitniga krila naše dežele odkril. Naša Krajnska dežela je pa, kar to učeno znanje vtíče, še zlo v tami skrita ostala. Koliko dražiga blagá še v zemlji zakopaniga in neznaniga leži! To z umnim podukam in trudem na dan spraviti, ni lahka reč, in poterbuje pametniga raziskanja in veliko veliko truda polnih stopinj po hribih in dolinah.

(Konec sledi.)

Novičar iz Ljubljane.

V saboto pred kréšam sta dva posebno ljubljena Janeza Kerstnika v Ljubljani k svojimu godu prejela očitne znamnja serčne ljubezni in resničniga spoštovanja. Eden téh Janezov je gosp. profesor Kersnik, kterimu so njegovi učenci krasno natisnjeno pesem podali, ki jo je gosp. Cegnar zložil in pričo zbrane množice v šoli gosp. profesorju slovesno govoril; — drugi Janez pa je visoko spoštovani vodja Ljubljanske národske straže, gosp. Baumgartner, kterimu so národski stražniki ravno tisti dan pod okni njegoviga stanovanja slovesno veselico napravili. Bog živi oba še mnogo lét! in ohrani perviga še dolgo šolski mladosti, ki ga kot svojiga očeta ljubi, — družiga pa Ljubljanski národski straži, ki mu je po večim delu s tako gorečo ljubeznijo vdana, de — kakor pregovor pravi — gré za-nj v oginj, ako bi treba bilo. — Kér so se od več strani želje oglasile, de bi se svetovavci národske straže vnovič volili, so v petek vsi pri séji pričijoči odborniki prostovoljno odstopili; bo tedej nova volitev. — Tudi v Ljubljani so tukajšnji vojaki po vstavnim

tudi kmalo kmalo pot odperli, de bojo lepi muzeumski zakladi prišli v občinski prid in korist posebno ukaželne in ukapotrebne mladosti. Vredništvo.

ukazu priségo storili Cesarju in vstaví. Vojakam je zdej sploh nagla sodba (Standrecht) napovedana, de kdor pobégne in v 24 urah prostovoljno nazaj ne pride, bo berž vstreljen. — Že dvakrat so peljali skozi Ljubljano za Benetke take balone, ki se bojo, z bombami prevideni, v zrak nad Benetke spustili, kjer se bojo razpoči in kamor bojo padle, vse pokončale. Ti baloni so nova znajdba za take mesta, do katerih se po drugi poti blizo ne more, kakor po zraku. Benetke se bojo zdej mógle podati, če nočejo po téh bombah razdjane biti. — Tisti 2 kompanii, ki ste marširale unidan proti Kamniku, kjer so se Madžarskih pobegunov bali, ste prišle kmalo nazaj, kér ni bilo od Huzarjev ne duha ne sluha. — V petek so prišli Ljubljanski škof in knez iz Dunaja domu. — Zdej je še le rés, kar je unidan „Novičar“ oznanil zastran gosp. Babnikove tiskarne pravde. Razsodo zoper gosp. pisatelja Babnika, izrečeno v Ljubljani v tiskarni, od gosp. Bernbaherja začeti pravdi je 20. dan t. m. vikši sodništvo na Dunaji ovèrglo. (Slov.)

Novičar iz mnogih krajev.

Jakin (Ankona), imenitno Papeževo mesto s terdnim gradom nad jadranskim morjem, se je po hudim bombardiranji 18. dan t. m. zvečer naši armadi vdal, ki je drugi dan mesto in terdnjavo posédla. S premago tega mesta je Papežu posestvo Rimske dežele spet gotovo, avstrijski vladi pa je oblast na jadranskim morji vterjena. Avstrijska armada je zdej v Livorni, Firenci, Bologni in Jakinu. — Rim še ni v oblasti Francozov, kakor je unidan „Novičar“ povédal; še zmirej terpi huda vojska in bombardiranje med Rimci in Francozi. — Spet gré govórica, de bo zdej in zdej mir med Sardinci in našim cesarjem dogotovljen, in de bojo Sardinci 60 milijonov lir odškodovanja plačali. — Iz vojske na Ogerskim je prišlo te dni več oznanil, de je naša armada, zedinjena z rusovsko, v več bójih puntarje premagala, pa od velike pglavitne vojske dozdej še ni bilo nič slišati. — Rusovskega cesarja, ki je 15. t. m. v Dukli v Galicii svojo armado ogledoval, pričakujejo vsaki dan na Dunaji. — Turki v Serbii se práv dobro zastopijo z Madžari in práv pridno barantajo ž njimi; še le unidan so — kakor „der österreichische Volksbothe“ pové — 200,000 kôs za černo vojsko od njih — se vé de práv dragó — kupili. Madžari dobivajo od te strani, kar koli potrebujejo. — Neki Polje, Mieroslowsky po imenu, je prevzel vodstvo Badniške republikanske armade. — Gotovo je, de se bo naša armada tudi v Vorarlbergu (na Tiroljskim) postavila zoper prekucije, ki se v bližnjim Nemškim godé. — V Parizu bi se bil 18. dan t. m. kmalo spet nov punt vnél; ali vlada s pomočjo narodne straže in armade je puntarje prehitéla, mesto Pariz berž v obsédo djala, in nektare poslance državliga zbora zapreti ukazala. Glava te stranke, ki ni zadovoljna s sedanjim vladarstvom — Napoljonam in ministerstvom — in ga torej prekucniti hoče, je poslanec Ledru-Rollin, ki jo je pa pobegnil, ko je vidil, de to pot ne bo iz te móke še nič kruha. — Namesto naših sedanjih debelih in cunjatih banknotov po 1 in 2 goldinarja bojo prišli novi tanjki, lični. Prihodnji mesec bojo začeli tiste po 2 gold. nazaj jemati in pokončovati. — Z veseljem oznamimo, de so naš Cesar dovolili, de se ima po vsih deželah našiga cesarstva straža za varnost iz konjиков in pešcov napraviti, ki se žandarmarija imenuje; v vsim skupej ima ta straža iz 13 regimentov obstati, en regiment pa iz 1000 móž. Še zdej se spomnijo ljudjé, kako neizrečeno koristni so bili konjiki žandarji pri nas pod Fran-

cozam, de je človek smel denar na roki po gojzdu nêsti in se mu ni bilo bati, de bi ga bil kdo obropal. Posebno po deželi že davnej zdihujeje ljudjé po taki straži. De bi se pač kmalo vstančila.

Kratkočasnica.

Neka kmetica se lanjsko jesen pritoži, de se je lan grozno slabo obnesel in de je silno kratek. „Nič ne marajte mati“ — ji njena hčerka reče — „za otročje srajce bo že dosti dolg.“

Na znanje

Gosp. Oparnik, doveršeni pravnik v Ljubljani, nam je razodel, de je on prevzel delo, iz dozdej izdanih listov Slovenije za slovenski slovník manj znane besede izpisati. Odbor slov. društva v Ljubljani.

Pogovori vredništva.

Vaš dopis, častiti gospod! zastran »zamaknjene na Janežki Gôri« smo prejeli, pa nam ne boste zamerili, de ga ne denemo v »Novice«, kér se s takimi praznimi rečmi ne moremo pečati. De 14 lét staro dekle ni goljufica, kakor je po mnogih skušnjah več taci zamaknjenih, Vam hočemo verjéti, — de pa nič družiga ni, kakor bolna reva, kateri se v magnétiškim spanji mnoge reči sanjajo, to nam pa morate Vi verjeti. Vsi čeravno čudni prikazki, ktere ste nam popisali, so taki, kakoršni so večidel pri vsih taci zamaknjenih, in nam poterdijo njeno bolezin pod močjó živalskiga magnetizma. Kdor pozná lastnost človeških čutnic (Nerven) v zdravim in bolnim stanu, — kdor pozná neizrečeno moč elektro-magnetizma, ta ne bo podlagal takim prikazkim nobenih svetih in čudežnih reči, ktere si le lahkóvéni ljudjé domišljujejo in ktere so v nekdanjih tamnih časih toliko bolj verjeli, kolikor manj je bila moč elektromagnetizma znana. Če bi bil kdo nekda ljudém pripovedoval, de zamore iz Ljubljane na Dunaj v eni sekundi kakošno oznanilo poslati, bi ga bili ljudjé ali kot širokoustnika spodili, ali pa mu čudodelno moč pripisovali — in dandanašnji letajo oznanila iz Laškiga na Dunaj in kamor koli bodi v malo sekundah ali trenutjih sémtertjé po telegrafu, kteriga poleg železnice vidimo! Čuda božje rés vidimo, kamor koli se obrnemo, in vsaka travica je polna časti Vsiga-močniga, — ali »kdor velí, de vé, kje je ena duša ali druga rajncih, ali pa koliko svetih maš potrebuje i. t. d., ta je praznovérec, in ni za prašati, ne za poslušati, naj si bo babéla ali déd« — beremo od »krive vére« v neprecenljivih »Drobtinah«, ki na dalje ravno tam pravijo, de »ljulka so take zmote na njivi svete vére, ki pšenico dobriga nauka dušijo, de se verje, kar ni nič«. Kér skušnja učí, de večí del zamaknjenih so mlade ženske (od starih babic se nič kaj taci ne sliši), že to očitno kaže, de posebni naklon v magnetiško spanje in sanjanje izvira 1) iz preobčutljivih bolnih čutnic (krankhaften Nerven), 2) iz na eno ali drugo vižo razbeljene domišljije (erhitzter Phantasie durch Vorstellungen aller Art, auch moralischer), ktera človeka dostikrat takó zmeša, de clo obnorí, in de mu vedno ali nebeške reči ali pa peklenške pošasti po glavi blodijo, kar zdravniki »demonomania« imenujejo, in 3) iz ali pervikrat zbujenih ali sicer zdraženih telesnih organov, kterih pa tukej posebno imenovati nočemo.

Z osébamí taci lastnost zamore zvedeni magnetikar storiti, kar koli hoče, de se poslušavci in gledavci zares čudijo, — pa tudi brez magnetikarja se čudovito obnašajo, dokler ta bolezin terpi. Vsak sam lahko spozná, de so v taci okoljshinah goljufii vrata široko odperé, čeravno nočemo réči, de bi bila vselej goljufija vmes; bolezin in magnetizem sta pa vselej. Lepo povestico bi zamógli iz Dunaja povedati od nekiga zamaknjeniga pa starejiga dekleta, ki smo jo lani sami doživeli — pa pustimo te reči, de Bogá ne žalimo! Novice so se vedno potegovale za véro in za slavo pobožniga življenja, in so zmirej čedne in čiste bile in take bojo tudi prihodnjič. Prazne in krive vére pa nikdar ne bojo podpirale, marvečjo na vso moč zatirovale, kolikor to v njih namen sega; zakaj naša katoljška véra nam je sveta reč in čast in hvalo vselej skazujemo pravi pobožnosti, nikdar pa krivi véri, hinavstvu in tercijalstvu. Vi, častiti gospod! ste v tém gotovo z nami enacih misel. Stém odkritosérčnim pogovorom opravimo enkrat za vselej vse »zamaknjene« s terdnim prepričanjem, de take bolezní veliko hitrejši jenjajo, če se bolnice ne dražijo in spodbadajo z radovednim ogledovanjem, prašanjem in počenjanjem vsake sorte.

Vredništvo.

Današnjemu listu je pridjan 24. dokladni list.